

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

· EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők

III. Ének.

Az új „Énekeskönyvből.”

A Golgotán megszűnt a jajszó,
S már hirdetik az angyalok,
Hogy a sirban harmadnap alvó
Idvezítő feltámadott,
Öröm zendül a gyászos tájon:
Allejuja s hálaadás . . .
A holtakért szivünk ne fájjon
Mert lesz dicső feltámadás.

Feltámadás boldog reménye;
Az éggel minket összeköt;
Nem borúlunk többé félve,
A szomorú sírok fölött,
A fejfákat általkarolva:
Az égre bátran nézhetünk . . .
Honnan az Úr felénk hajolva:
Biztat hogy ott van életünk!

Nincs a sirban örök enyészet,
Ember csak új hazát cserél,
A mi minket itt lenn is éltet,
A lélek az örökre él!
Mi az égből keblünkbe szálla:
Győzni fog az a sir felett,
De megmarad Istennek hála
A hit remény és szeretet.

Ur Jézusunk! dicsőség néked,
Hogy újra élsz s nem vagy halott,
Harmadnapra a mint ígérted
Felépítéd a templomot.
E templom az Istennek háza,
Ott lesz a mi örök hazánk;
Megnyilik a Jézus szavára
Ha a földről eltávozánk.

Uj élet.

I.

Itt a tavasz, virágot ápol és példát mutat nekünk is a fejlődésre. Most húsvét után úgy is időszerű, toglalkozzunk hát ezzel az új élettel.

Ennek alapja elsőbben az élet maga. Ezt a növény is az anyatótól kapja és virágja, magja, gyökere útján adja tovább. Az életnek ez a tovább plántálása minden teremtetten lényre és dologra kötelező.

Valami tropikus ég alól került akácfa változvány van a kertemben.

Később virágozik mint a mi közönséges akácunk s, hogy magjait megérelhesse, valami zsiros-gyantás nedvvel tölti be e magtokot. Ilyen vedelemmel a magvak teljesen kifejlődnek és tavaszig a fán maradnak. De csak addig a míg a kert ásás ideje el nem érkezik. Ekkor tömegesen hullanak le a földre. Ez a fa a jövődőről gondoskodik. Helyébe fát akar nevelni s hogy utódja maradjon mázsányi magvat termel. De ez történik minden növényvel. Az egyiknek szárnyas magvai vannak és a szél segítségével törekszik azok elhelyezésére. A másik jóízű hússal fedi be a jövődőről élet csontburokba, pergamenttokokba rejtett hordozóit és így ad alkalmat arra, hogy fajtája fentmaradjon, elterjedhessen. Apró horgai és tüskéi vannak másnak és ezekkel kapaszkodik a mellette elmenőkbe, de mégse mond le sem a jövődőről, sem a terjeszkedésről. Csak az ember képez e törekvés alól kivételt. Az ember nem akar a jövődőről gondoskodni és tehére vannak a gyermekek.

Társadalmi rendje úgy van berendezve, hogy mennél magasabbra kerül valaki a különböző lajtorjakon, annál nehezebb családot alapítania. De ezen túl és erről is vétezik annyit, hogy mind több-több a kihalásra kárhoztatott családok száma s mind kevesebb-kevesebb a gyermekek serege. Ezek is annyian halnak el és oly sok veszedelemnek vannak kitéve, hogy teljes kort csak kevesen érnek el.

E miatt aztán elébb csak megáll a nemzetek növekedése, nem fejlődik fájuk. Azután meg épen száradni kezd és végképen kivész. Így múltak el a görögök és a rómaiak és így fognak elmúlni a gallok is.

Ez úton vagyunk mi is bizooyos tekintetben. Lassan bár, de mégis kevesbedik a magyar faj propagatív ereje.

Mindég több-több a gyermektelen családok száma.

Megindult a nagymérvű kivándorlás is.

Tagadhatatlan ugyan, hogy e jelenségek első sorban a kedvezőtlen vagyoni viszonyokkal állanak összefüggésbe. Az is tény, hogy e bajok a fejlődés folyamán önként előállanak és mindenütt ismétlődnek. Remélhető tehát, hogy okos szociálpolitikai rendszabályokkal, az államnak a nép számára leendő berendezésével, a természet kincseinek a haladó tudomány segítségével lehetségessé tett kihasználásával megorvosolhatók, vagy legalább is megjavíthatók lesznek.

De teljes gyógyulást anyagi eszközökkel még sem fogunk elérni, mert a baj alapgyökere lelki és pedig az önzés.

Az emberek egyszerűen felélik a jövődőről számára szükségeseket is. Nem hisznek a túlvilágban és csak a magok számára szeretnének lefoglalni mindent. A jelennek feláldozzák a jövőt, melynek érdekét a haladással és tökéletesedéssel egyedül a vallás védelmezi.

Ez az egyik oka, hogy a miveltebb családok rövid életűek s hogy a városok a nemzetek temetői.

A vallásosság nálunk nem igen jár a városi emberrel egy úton.

A virágtalan tavasz, a gyümölcs nélküli ősz ellen azért első sorban a vallás útján az egyházaknak kell küzdeniök.

A Megváltó a halottakat is feltámasztotta és a túlvilágról is hirt hozott s a feltámadás hitét biztossággá emelte.

A gyermeknek menyországot ígért s az ő példázatait a tavasszal növekvő, sarjadzó természetéről vette. Hogy a nagy természet törvénye a lelkiélet törvénye is és megfordítva, ezt az igazságot Ő alkalmazta először.

De az Irás is magasztalja a sok gyermekes családot és a legnagyobb szerencsétlenségnek tartja a meddő méheket.

Azok is. A hol nincs gyermek, ott halált ítél az apára és anyára a természet. Ott túlélte magát a faj, gonosszá s nyomorúlttá lett az ember és nem való megtartani belőle semmit.

Rettenetes ez ítélet s annál rettenetesebb, mert az egyén nem védekezhet ellene. Ő atyái vétke miatt is szenved és ítéltetik.

De a nemzetnek védekezni kell ellene. Mert ezen fordul meg jövődője. Ez a védekezés álljon anyagi viszonyaink megjavításában, ezért az államot a milliók számára kell berendezni és nem szabad az eziránti törekvéseket lekicsinyelni vagy éppen meggátolni. A faj önfentartási ösztöne nyilatkozik meg a szociális mozgalmakban.

És védekezni kell egyházilag is. Lehetőleg gátolni kell, hogy nőtlen lelkészek tanítók, gondnokok egyházi tisztviselők állandóan alkalmaztassanak. Ez az egyik. A há-

zasságnak, a születésnek, a tiszta családi életnek, a sok gyermeknek becsületet kell szerezni és annak a becsülésnek az egyház intézményeiben szertartásaiban is kifejezésre kell jutnia. Ez a másik. Legyen az olyan anya tisztelt, kinek számos és jól nevelt fiai és leányai vannak. És érezzék a világ szerint okos, de önző lelkek a szerencsétlenséget, melybe elődeik bűnei vagy saját vétkök döntötte őket. De ez mind csak külső. Ha a jövődöt akarjuk biztosítani, a hit belső erejét kell kifejleszteni.

A jövődötől függ minden az egyénre, a családra és a nemzetre nézve is. Ez a jövődö csak úgy fog megvalósulni, ha szenvedni, áldozni is tudunk érte. Erre ad erőt a hit. A hit másvilágba, a tökéletességbe, a haladásba, a szabadulásba. Az a hit, melyet a távasz kijelent és a vallás megpecsétel: a feltámadás hite; nem csak egy önző fogalmazásban, hogy nem halunk meg soha, hanem abban is, hogy magunk helyett egy jobb, boldogabb nemzedéket állítunk.

A „krisztusi vallás.“

Budapest, ápril. 17.

Nagy örömmre szolgál, hogy a D. P. L. mult számában közzétett fölszólalásomat, mely oda irányult, hogy a magyar protestánsok és katolikusok vallásukat ezentul ne „kereszténynek, vagy „keresztény“-nek, hanem „krisztusi“-nak nevezzék, *elvéleg* e lap igen tisztelt szerkesztője is magáévá tette. Megjegyzésében amellet igen helyesen mutat rá arra, hogy a terv keresztülvitelének *nyelvi* nehézségei vannak.

A nyelvbéli nehézségeket én is elismerem, de azok szerintem nem leküzdhetetlenek és nagyobbára csak ott állanak fenn, ahol a „keresztény“ vagy „keresztény“ szó, mint *főnév* használtatik.

Eredetileg e két szó *melléknév* s ahol ily viszonylatban használjuk, ott a „krisztusi“ szóval könnyedén helyettesíthető. Vallás, világ, világnézet, szeretet, hit, hitélet, egyház, társadalom, erkölcs, hittan, erkölcstan, templom, ember, felebarát, felekezet, gyülekezet stb., stb. szók előtt a „keresztény“ jelző bátran helyettesíthető a „krisztusi“-val, habár némelyik összetételben egyelőre kissé szokatlan.

Természetes, hogy még szokatlanabb a „krisztusi“-nak *főnév* gyanánt való használata. De a melléknévek főnévi használata a magyar nyelvben különben is ritka és idegenszerű. S abban a kevés esetben, amikor nyelvünk fő-

névül alkalmazza a „keresztény“-t, szintén megállhat, sőt idővel egészen megszokottá válhatik a „krisztusi“, úgy egyes, mint többes számban.

A „keresztény“ szó egyes módhatározó származékait és összetételeit, mint: keresztényileg, keresztény módon, szintén helyettesíthetjük ezzel: krisztusilag, krisztusi módon. Ezen esetekben nem baj, sőt nyereség, hogy Krisztus neve oly egyértelműen összesít az ő vallásaival.

A „keresztény“ szó két származékszóját azonban el kellene veszítenünk. Ezek egyike a „keresztényi“ és annak még néhány további iva-déka (keresztényileg, keresztényiesen). De a „keresztényi“-t nem fájlalhatjuk, mert teljesen idegen átvétel (a német „christlich“ mintájára készült) és a magyar nyelv szellemének éppen úgy nem felel meg, mint pl. a „mohamedáni“.

A „keresztény“-nek másik, igen gyakori származékszója a „keresztényiség“. Erről is le kellene mondanunk és esetenként két-két szóval helyettesítenünk. Esetenként, mondom, mert a „keresztényiség“ szónak két, sőt három értelme is van. Jelenti magát a vallást, további a hívők egyetemét és kifejezheti az egyes ember krisztusi mivoltát is. Sokféleképpen használható szó, de éppen azért, ha elhagyjuk, a helyébe teendő kifejezésekkel megszűnik a többértelműség és nyelvünk új színekkel gazdagodik.

A szláv eredetű „keresztény“ szóval együtt tehát annak egy-két származékát is elvesztené a magyar nyelv. De a veszteségért még nyelvbéli is kárpótlást nyujana az új „krisztusi“ név és annak összetételei.

A nagy *erkölc*sí tőke mellett pedig, amit a magyar nemzeti társadalom és krisztusi hitélet az egységes és magyaros „krisztusi“ elnevezéssel nyerhet, az apró nyelvbéli változások számba sem jöhetnek!

Ifj Komlóssy Arthur.

Bánáti levél a baptistákról illetőleg lelkészeink védtelen helyzetéről.

Nagyüszteletű szerkesztő úr!

Lehetetlen dolog innen messze földről a bánátból néhány sort nem küldenem akkor, a mikor a mi baptistáinkról esik szó.

A végzet véletlenül egy olyan bánáti egyházba hozott, a hol aránylagosan a legtöbb baptista és nazarénus lakik. Száz esztendővel ezelőtt költöztek ide Torontálba a mi református magyarjaink Békés tájékáról. S ennek az egyszerű, hitbuzgó gyülekezetnek körülbelül egy nyolcad része ma már baptista és nazarénus.

Csaknem 300 lélek esik itt a baptisták és nazarénusok gyülekezetére. Nehány évtized alatt ennyien estek áldozatul ezeknek az együgyű, alattomos prófétáknak. Tudom, hogy a központon keveset tudnak erről a dolgról, de hát nem is csoda! Két szomorú esetet említek mindjárt e sorok elején a mi elhagyott állapotunkról, két életből ellesett képet.

Ebben a nagyon kitett, sok kórokkal küzdő gyülekezetben a nyáron látogatást tett Dobby Lajos esperes úr. A hiveim úgy elnézték, úgy elbámúltak rajta s midőn kérdőre vontam őket, hogy miért vizsgálódnak úgy az esperes úr körül? Azt felelték, hogy ők még soha életükben esperest nem láttak, legalább nem emlékeznek rá, most látják először Dobby Lajos esperes urat.

Nem régen nyíltan azon vitatkoztak hiveim, hogy nekünk reformátusoknak püspökünk sincs, s csak nagy nehezen tudtam őket megnyugtatni, hogy a reformátusoknak is van püspöke. Szomorú dolgok ezek! Lehet rajta nevetni, de lehet rajta sirni is! Hát ahogy tetszik!

Csak arra hoztam fel ezt a két életből vett képet, hogy ezen a vidéken tényleg keveset tudnak a mi egyházi központjainkról, de mi rólunk is keveset tudnak azokon a helyeken s éppen ezért nem lesz ártalmas ennek a néhány sornak megírása.

A baptisták és nazarénusok itteni isteniszteletéről felesleges hosszabban írni. Ugy megy itt is, mint Debrecenben, ha jól emlékezem a Berek-utcában. Azzal a különbséggel, hogy nálunk a bánatban némelyik isteniszteleten csaknem összeverekednek a hivek. Kezd hála Istennek köztudomású lenni az a dolog, hogy a „hivők“ gyülekezetében sok rossz ember van.

Ha községünkben valami alattomos dolog történik, akkor már mindenki gyanús szemekkel néz a „hivők“ gyülekezetére felé. Nem régen nagy népzendülés volt itt, a zendülők között voltak részben a ref. hivek is s mikor a bíróság elébe került a dolog, akkor kezdett kiderülni, hogy az egész mozgalom a baptisták és nazarénusok között kezdődött.

Ugy a mikor látom az itteni „hivők“ együgyű cselekedeteit, mindig fájó érzélemmel jut eszembe egyik sárospataki vallástanárom tanítása, a ki nyíltan hirdette ezekről a szektákról, hogy az alföldi baptisták és nazarénusok a világ legbecsületesebb emberei. Tessék csak ide jönni Dél-Magyarországra, ide a hol a magyarságot annyira félteni kell a ref. egyházakkal együtt, itt válik meg ezeknek az embereknek a becsülete. A szerb, az oláh, ha ellenségeskedik, legalább nyíltan teszi azt, de ezek az alattomos,

együgyű próféták a legaljasabb eszközökkel — imádságos ajakkal, de gonosz lélekkel — próbálják szétrobbantani a magyarság féltett várait, bánáti egyházainkat.

De mindezekért nincs miért kétségbeesnünk. Ha az Isten eddig megtartott bennünket, megsegít a jövőben is! Hiszen csak ne volnánk olyan védtelen helyzetben. De lám, most a mikor nem régen a baptistákat a kultuszminiszter a többi felekezetekkel egyenjogositotta, kik azok, kiknek lakolni kell? A szegény ref. papoknak! Az én szomszéd lelkész társam Szalay József becskeréki lelkész nyíltan azt írja a „Debr. Prot. Lap“ hasábjain, hogy a ref. lelkészek nagyrésze nem él evangyéliomi életet s nem hirdet tiszta evangyéliomot, Szerinte a lelkészek erkölcsi élete, predikálási modora egy nagy indok a baptizmus, nazarénizmus terjedésére. Tessék! Milyen védett helyzetben van a lelkész még a saját lelkész társával szemben is. Méltóztassék elhinni nagytiszteletű szerkesztő uram, hogy sok tollforgató lelkészünk egyébbb téma felett sem rágódik, mint örökösen azon, hogy a ref. lelkészikart, ezt a potom áron tartott nagy testületet kritika tárgyává tegye. Köztünk sok lelkész, ki néha napján tollat vesz kezébe, egyébbel sem foglalkozik, mint azoknak életével, a kik odahaza csendesen, szerényen munkálkodnak. A baptizmus, a nazarénizmus terjedésének némi részben a lelkészek hát az okai, mert sokan közöttünk hiábavalóságoknak élnek, Istenem! de nagy hölcseseg! 800 forintból hiábavalóságoknak élni, pazarolni jobbra balra; ez már igazán nagy szó!

Szalay József és társai nyíltan beszélnek és lapjaikban nyíltan írják, hogy háromféle lelkész van; van hívő pap, van mérsékelt hívő pap, és van világi pap. Tavaly mikor Szabó Aladárt pesti lelkészszé választották a „Kis Tükör“ szinte ilyen megkülönböztetésekkel élt, midőn Gergely Antalt és Juhász Lászlót jellemezte. (Kár volt a cikkírónak a körmére nem koppantani!) Hát ha ilyen különbségeket teszünk lelkész és lelkész között éppen néplapokban, akkor ne csodálkozunk azon, hogy egyszerű hiveink, különösen a baptizmusra hajlandó emberek bennünket kritika tárgyává tesznek s azzal a kifogással élnek, hogy nincs hitünk! Jó lenne az újabb egyházi törvények alkotásánál a fegyelmi pontok közé felvenni, hogy egyik lelkész a másikat sem szóban, sem írásban hitelenséggel ne vádolja! Nem régen éppen a becskeréki egyház egyik hívőtől levelet kaptam, a melyben örömet fejezi ki afelett, hogy kezdek „megtérni.“ Hát azért van a ref. lelkésznek felettes hatósága, hogy ma már mindenki oda mondhatja: „Kezd a

hited megjönni!“ Különben is szerény meggyőződése szerint még a felettes hatóság is csak a lelkész erkölcsi életébe szólhat bel, de hitét bírálhat tárgyává senki nem teheti csak a Mindenható Isten!

S honnan fú a szél? Onnan, mert némely vallásos néplapokban egyébbel sem foglalkoznak, mint azzal, hogy a hitükkel kérkedő lelkészek, a többieket hitetlennek nevezik! Mintha csak azt a csúnya lelkü farizeust hallaná az ember: „Isten hálákat adok neked, hogy nem vagyok olyan mint egyéb emberek!... Luk. XVIII. 11.

Védtelen helyzetben van a ref. lelkészkar! Ez az igazi indoka az egyes szekták terjedésének. Valósággal nem érti az ember, hogy miért tesznek kritika tárgyává egy egész erkölcsi testületet olyan dolgok miatt, melyeknek indokát mindenki jól tudhatja. Miért nem keresi mindenki ilyen esetekben a szög fejét, miért nem őszinte akkor, a mikor az egyházi emberek közül még a szegény harangozó is láthatja, hogy a lelképásztor teljesen védtelen helyzetben van azokkal szemben, a kik nyomorult lélekkel elfeledkeznek atyáik hithűségéről? Hiszen nem egy esetre hivatkozhatunk akkor, a midőn a ref. lelkészek védtelen helyzetéről van szó. Ebben a baptistákkal, nazarénusokkal körül vett gyülekezetben mindjárt ide választatáson után egyik presbytert kénytelen voltam megdorgálni, mivel presbyter társait rágalmakkal illette. A válasz enyiből állott: „Tiszteletes uram; ne pironogasson! mert — *önkivületi magánfelekezethe lépek!*“ Hát melyik az az „önkivületi magánfelekezet?“ kérdeztem tőle! A baptistáké! szólt meg az én hivem. Ez az ember nem lett ugyan baptista, de azt méltóztassanak megmondani, hogy mitevő legyen ilyen esetekben a lelkész? Bejelentse az ily dolgokat az egyházi felsőbbségnek? Hajh! Hiába! Orvosságot ott sem találunk! Szomorú jelei ezek annak, hogy a ref. lelkészkar védtelen helyzetben van! Hitével, szeretetével, nyájasságával lehet ugyan hatással hiveire, de ha olyan kemény szivre akad, a hol ezen tulajdonok mit sem érnek, mit tesz akkor?...

Kár, igazán nagy kár a ref. lelkészi kart bírálhat tárgyává tenni olyan dolgok miatt, melyeknek a lelképásztor nem oka! S éppen bennünket lelkészeket, kiknek életébe bele szól a presbyterium, az egyházmegye, a kerület, a konvent; a hol a kollégiálítás is rendszerint abból áll, hogy egymásnak ügyeit bírálgatjuk; nagy kár azok miatt az együgyü „hivők“ miatt felelősségre vonni s kimondani, hogy nem élünk tiszta evangéliomi életet.

Nincs itt egyéb hátra, mint egyházainkat,

lelkészeninket védelmesebb helyzetbe juttatni, a mi semmi más úton és módon nem érhető el, mint egyszerűen kiváló világi embereink megbecsülésével, a kik még mindig képesek arra, hogy a törvényhozás útján egyházainkat, lelkészeinket védettebb helyzetbe juttassák. Sok vidéken még ismeretlen dolog a baptizmus és a nazarénizmus terjeszkedése, de azokon a helyeken, a hol ezek a szekták rohamos lépésekkel haladnak előre, ott különösen érezhető, hogy lelkészeink tulajdonképpen ki vannak szolgáltatva nemcsak a reformáció régi ellenségeinek a róm. katolikusoknak, a kik legalább képzett pásztorokkal rendelkeznek, hanem ezeknek a szemforgató, együgyü prófétáknak is, kik a hitélet terén feltűnni vágyás és más gonosz intentiók miatt egyébbel sem foglalkoznak, mint egyházi életünk rombolásával. Nemcsak azoknak tanácsára van itt szükség, a kik folytonosan tiszta evangéliomi életet sürgetnek a lelkészekről — van nekünk elég felettes hatóságunk, a hol öröködnék a lelkész erkölcsi élete felett — hanem igenis arra, hogy papjainkat a mi gonosz ellenségeinkkel szemben védettebb helyzetbe jutassuk. Hittel, szeretettel sok mindent ki lehet vinni az arra teremtett szivek között, de ne felejtjük el, hogy a Jézus Krisztus is hitének és szeretetének esett áldozatul a gyarló emberek között.*

Magyar-Ítebe, 1906. márc. 31.

Baráth Imre
ev. ref. lelkész.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(69. Folytatás.)

A bölcseltes (philosophia) ágait u. m. alaphölcsélet és ismeretlen, észjog, erénytan az első félévben, bölcsélet története és erénytan a 2-ik félévben Vecsei József tárgyai valának; ugyan ő adta elő az észjogot félévben át az I-ső évi jogban. Buzás Pál adta elő az I-ső éveseknek a jog és államtudományokba való bevezetést; a statisztika elméletét, Európa általános statisztikáját és az osztrák birodalom különös statisztikáját; a 2-ik évi jogban pedig az alkotmány és közigazgatási állam tant. Szücs István tanította a 2-ik évi jogászoknak a) az eddig érvényes magán jogot; b) ügyvédi rendtartást és az 1852. évi nov. 29-iki császári nyílt parancsot; c) polgári perek elméleti és törvényszéki szerkezetet; d) ideglenes perrendtartást. Tóth István előadta az osztrák büntetőjogot és osztrák polgárjogot fél-fél éven át a 2-ik éveseknek; és ugyanezt az 1-ső éveseknek két fél éven át. E tanévben az 1-ső éves joghallgatók száma 11, (ezek közül kiemeljük Tabajdi Károly és Urai Ábrahámot); a 2-ik éveseké 21, ezek közül megemlítjük Bige Sándor, Medve Kálmán,

* Cikkirő jól szól, ee nem jól fejezi ki magát; ináét a ve-gyes hatás, a mit sikke kelt. Szerk.

Nadányi Gyula, Nagy László, Puki László, Tóth Ferenc kitünő hallgatókat.

Az 1853—4-ik tanévre már teljesen elvált a jogakadémia, önállóan szervezve, s a 4-ik jogtanár *Kallós* Lajossal kiegészülve. Külön főnévtárt vezet, a theologiai szak külön igazgató alatt magában áll, mert a gymnasium is elszakasztatott. Az eddig egységes főiskolai kormányzat első éve három igazgató alatt. A magába maradt hittanszakhoz csatoltatott a tanítóképző intézet első kísérlete.

Az 1855—6-ik tanévre a nagy oszlop ember Szoboszlai elhunyt (1855. aug. 14.); meghalt ifjan a 3-ik jogtanár Tóth István (szept. 5.); helye betölthető nem volt, az alapítványi ajánlatok kellő be nem folyása, különösen a jövedelmi adó újabb terhei miatt. Ezek borús fellegeként fügtek a Szoboszlai fele ifju jogakadémia felett.

Hiába volt a hálafelirat! Az öröm érzélem hullámzása nem sok ideig tartott. A csász. és kir. vallás-és közoktatásügyi ministerium 1856. aug. 5-én 11. 303. sz. a. a jogakadémiák rendelkezésére újabb intézkedéseket tett s a debreczeni jogakadémia nyilvános fennmaradását újabb feltételekhez kötötte t. i. a tanszékek szaporítása; és azon tanszakoknak, melyek az osztrák törvényhozás ágait képezik, *német nyelven* tanítása előadási nyelvül.

A váradai helytartósági osztály utján (aug. 23.) érkezett eme súlyos rendeletet, melyet az e. Kerület 1856. évi okt. 5-ki k. gyűlésében tárgyalta s következőleg határozott „az itt 3 évig fenállott jogakadémiát a legmélyebb fájdalommal érzellemmel *megszűntnek* nyilvánítja. Nem mellőzheti el a közgyűlés jegyzőkönyvileg annak *emlékét* megörökíteni, hogy a protestánsok iskolái között a mostani időben *egyedül* főiskolánknak jutott azon szerencse és dicsekedés, hogy nyilvános jogakadémiai intézettel bírhatott, s azt, ha nem tovább, legalább 3 évig szép siker eredményezése közben fentarhatta . . . nem áll hatalmában, hogy tovább is legyen . . . méltó fájdalommal mondja ki megszűntével hogy: *volt.*” Nem várta be a Kerület felülről a beszüntetést, maga hajtotta végre . . . elnémult inkább, mint sem idegen nyelv szolgátságába hajoljon. A zord idők elkövetkeztek . . . de évek fordultával el is vonultak, az igazság és törvény ereje diadalmasabb a halandó emberek sokszor önző és gyarló akaratánál, még akkor is, ha szuronyok hatalma áll rendelkezésére!

A 3 jogtanár a magára maradt hittanszakban folytatta működését, Szücs a protestáns egyházjogot, Buzás a Statisztikát. *Kallós* pedig történelmet és latin irodalmat adtak elő az 1. és 2. éves theologusoknak. (Főnévtár 185617-re; és Tk. jk. 185—6: 16. sz.)

Szücs István egy év múlva megvált a főiskolától, iskolai tanácsossá kineveztetése után, érdemeit a tanárkar jegyzőkönyvében örökölte meg. (1857: 178. sz.)

Az idők derülésével, a Nyílt parancs visszavonása után, a négy ref. egyházkerület „Egyetemes Bizottmánya“ (konvent) debreczeni ülésében (1860. szept. 25.) kimondta iskoláinkra nézve a törvényes önkormányzati jogokba visszahelyezkedést, s azt, hogy az 1791. XXVI. t.-cz. 5. cz. értelmében a kerületek vegyék az iskolák kormányzását hatáskörükbe és semmi oly iskolát ne tőrjenek, melyek az egyházon kívül álló bármely más hatóság egyenes befolyásától függene: a tisztántuli egyházi kerület már tetteleg is gyakorlatba hozta ezt „az örök érvényű békekötések“ által biztosított szabadság alapján. E Ker. Egy. 1860. okt. 13.) Az egyház alkotmányi ügyekben akkor a világiak részéről Tisza

Kálmán, Ujfalusi Miklós, Vályi János, gróf Teleki Sándor segéd gondnokok valának a vezér emberek. A kerület 1861. áprilisi 61. sz. végzésével a jogakadémia 1. és 2. évét a következő tanévre visszaállíttatni rendelte. Az *autonom jogakadémia* 1861—2-ik tanévben megnyitott 9 másod-, és 23 első éves joghallgatóval, amott a két Papszász és Puky Gyula, Kovács Antal Osváth Ferencz, Szilágyi Károly jelesebb joghallgatók említhetők fel. Ettől kezdve a kollegium akadémiai szaka mind a jogi, mind a theologiai, ismét egy igazgatás alatt vissza egyesült mint főiskola, az akadémiai tanárkar vezetése alatt, egy jegyzőkönyv, egy főnévtár mutatja a felső tanszakok egységét.

Hetedik iskolai törvény a kor jellemzésével.

A szabadmozgás e korszakában megiffult erővel vették a tanügyet fejlesztés alá s a „Főiskolai Főfelügyelő Bizottmány“ indítványára a Kerület (1861. ápril. 62. sz. a.) állandó *„tanügyi választmányt“* szervezett a püspök és főgondnok elnökleite alatt négy világi és négy egyházi taggal; tagjai még a debreczeni egyház küldöttek s a két (akadémiai és gymnasiumi) tanár kar minden tanára körébe tartozván a tanügyi javaslatok készítése.

Az új viszonyok küszöbén már az 1859-ik évi e. kerületi gyűlés az iskolai törvényekre tervet készítettett s megvizsgálás végett közölte a debreczeni egyházzal (ápril. 93. és aug. 127. sz. a. és 1860. ápril. 44.) A kezdeményező az akadémiai tanárkar volt, ki már febr. 28. (1859. ülésében Arany István, Buzás Pál és Menyhárt János kartársait bizta meg a törvények átvizsgálásával. E is nyújtotta, sőt a gyakori vendéglői kihágások miatt szigorító pótszabályokat is nyújtott be utólag. Miután a kerület bizottságai s a debreczeni egyháztanács át nézte, még egyszer áttette a kerület a tanárkarhoz a netán időszüleg szükségessé vált módosítások és újabb észrevételek tetele régett. A tkar 1860. jun. 4. (168. sz. a.) több szakaszokon lényeges javításokat hozott javaslatba s még időelőttinek tartotta sajtó alá bocsátását. Az iskolaügyi és politikai állapotok még fejlődésben voltak, kivált a fegyelmi ügyekben kellett nagy vigyázat. Ugyanis Magyarország ideiglenes politikai kormányzója Benedek tábornagy 1860. (május 20-iki 1256. elnöki sz. a.) kibocsátványában felhívta a superintendenst leghathatósabbban fegyelmeztetni a deák ifjuságot, tartsák távol magokat mindennemű *tüntetések* célzó kihágásoktól. E rendeletet a nagyváradai helytartósági osztály (május 29.) magyar nyelven tette át, azzal indokolván, hogy némelyek újabb időben „kormányellenes törekvés és tevékenység által“ magukat a közcsendre nézve veszélyesnek mutatták (ekkor a demonstrációk kora volt), mert az ily egyének, hogy ártalmatlanokká tétessenek belügyministeri rendelet utján fegyezsapatokba fognak besoroztatni.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni egyetem ügye a zsinaton.

(Folytatás.)

Tisza István gróf: Főtiszteletű zsinat! Bizonyára nincs senki a főtiszteletű zsinat tagjai között, a ki mélyebben érezné át én nállam a kultura fejlesztésének,

a magasabb művelődés protestáns szellemű forrásai megnyitásának óriási horderejét egyházunkra nézve. Hiszen miben volt egyházunk hivatása, rendeltetése a magyar nemzet kebelében és miben volt egyúttal záloga is egyházunk fennállásának, fejlődésének, sikereinek másban, mint abban, hogy vezérlő tényező tudott lenni a magyar nemzeti kultúrában, hogy előmunkása, pionirja volt a magyar nemzeti kultúrának és a magyar nemzet gondolatvilágába belevitte a protestantizmusnak életető, fel-emelő, felszabadító, az emberiséget előre vivő szellemét. (Ugy van! Ugy van!) És kétségbe kellene esnünk egyházunk jövője felett, ha nem tartana fenn és nem éltetne a remény, hogy a mai idők fokozott nehézségei között sem fogunk erről a szerepről abdikálni, hogy ezt a hivatást, ezt a rendeltetést be fogja tudni tölteni egyházunk a jövőben is.

Azt mondtam, a mai idők fokozott nehézségei között, mert hiszen tényleg akkor, midőn az emelkedő felvilágosodás, a vallási türelem, a szabadság szelleme minden más téren könnyebbé teszi számunkra a működést, a dolog természeténél fogva éppen a kultúra terén fokozott súlyjal tornyosodnak fel azon nehézségek, a melyekkel meg kell küzdenünk. Ez nagyon természetes, mert hiszen egészen más versennyel találjuk ma szemben magunkat, mint a minővel elődeink a multban találkoztak és mindenekelőtt a magyar nemzeti kultúra terén mind fokozottabb mértékben lép előtérbe nagyarányú tevékenysége, egy olyan faktora a magyar államnak, a mely természetesen anyagi segédeszközök tekintetében egész más hatalommal, egész más segédeszközökkel rendelkezik, mint mi. Éppen azért ne méltóztassanak sem elcsüggedni, sem elégedetleneknek lenni, ne érezzünk türelmetlenséget, meghasonlást és csüggedést lelkeinkben, ha azt látjuk, hogy nem tudjuk céljainkat olyan gyorsan, olyan sietve megvalósítani, mint a milyen gyorsaságra vágyhatunk. Hiszen a lelkesedés, az üdvös cél átérzése magában nem elég. Itt arra, hogy olyat teremthessünk, a mi valóban szolgálja egyházunk érdekeit, olyan anyagi segédeszközökre is van szükségünk, a melyeknek előteremtése azután igazán hosszú idők szívós munkáját igényli. Már pedig erősen meg vagyok róla győződve, hogy jobb semmit nem tennünk, mint inferioris kulturális intézményeket beállítanunk. (Ugy van!) Jobb, hogyha a mi ifjaink az állami intézetekben tanulnak, mintha felállítunk olyan protestáns intézményeket, a melyek azután tudományos tartalom tekintetében a versenyt ki nem állják. (Ugy van!) és ezzel elérjük azt, hogy a mi ifjúságunk szűkebb látkörrel, szűkebb tudományos készültséggel és fegyverzettel léphet csak ki az életbe, mint pálya társai, a kik állami vagy más intézetekben végezték tanulmányaikat. (Helyeslés.)

En tehát azt hiszem, nekünk összes erőnket lehetőleg olyan szűk körre kell szorítanunk, a melyben azután elsőrendűt tudunk alkotni. Így is bajunk az már történelmi fejlődésünknel fogva, hogy erőnk kulturális téren nagyon el van forgácsolva. Ez egy adott helyzet, a melyen nem segíthetünk, de tényleg középiskoláinknak, teológiai fakultásainknak, jogakadémiáinknak száma nagyobb, mint a minő óhajtható volna, és sokkal jobb volna, ha kevesebb, gazdagabban dotált intézettel állnánk szembe. (Helyeslés.) De mondom, ez egy adott tény, a melyen nem segíthetünk, a melybe bele kell törődnünk. De legalább a mi újat teremtünk, ott ne forgácsoljuk szét az erőnket. A mi újat teremtünk, ott várjunk addig, a míg jót tudunk teremteni és csak annyit menjünk lépésről-lépésre, a mennyinek a kor igé-

nyeihez képest való megoldásához anyagi erővel rendelkezünk.

Ez az eszmemenet nem áll ellentétben a beterjesztett indítvánnyal, sőt azzal teljesen konvenial. Végcélnak én is a protestáns egyetemet tekintem. (Helyeslés) és a magam részéről sem tartanám helyes dolognak, hogy ezt a kérdést véglegesen vegyük le a napirendről. De e felé a végcél felé lépésről-lépésre kell törekednünk már a hogy anyagi erőnk arra elegendőnek mutatkozik.

Az első kérdés feltétlenül a tanárképezde felállítására. Itt is, ha azt látnók, hogy egy, a kor igényeinek minden tekintetben megfelelő tanárképezde felállítására sincs elég erőnk, én igen helyes gondolatnak tartom ezen feladatnak is kettéosztását úgy, hogy megcsináljuk a tanárképezdét az u. n. humanisztikus tudományok szempontjából, mert hiszen a világért sem kicsinylem a protestáns tanárképzés fontosságát az exakt tudományok terén, de kétségtelen, hogy első sorban a humanisztikus tudományok azok, a hol ez a kérdés megoldandó. (Helyeslés.)

Ennek folytán akkor, a midőn a beterjesztett indítványhoz egy inkább stiláris módosítással, — hozzájárulok, hangsúlyozni kívántam ezeket a szempontokat azért, mert egyfelől óhajthatónak tartanám, hogy ez a kérdés ne keltsen fel meghasonlást, elégedetlenséget, elkeseredést az egyházban. De másrésztől óhajthatónak tartom azt is, hogy a megnyilatkozó türelmetlen hangulat ne gyakoroljon azután olyan pressziót, úgy a konventre, mint esetleg a tiszántúli egyházkerületre is, a mely arra indítsa, hogy elsiessen az alkotást, ne várja be az alkotás tényleges életbeléptetéséig azt, hogy rendelkezésre álljon a megfelelő anyagi erő.

A mi már most módosításomat illeti, én a magam részéről is szívesen fogadom el az indítványt, először azért, a mint már voltam bátor jelezni, mert a végcél helyesen tüzi ki, míg a bizottság legalább látszólag véglegesen leveszi a kérdést a napirendről. Az intenció ott is helyes, de ez helyesebben fejezi ki mindnyájunknak az intencióját a tovább utasításokban is, a melyeket mind precízebben, határozottabban fejezi ki, mint az előterjesztés.

De itt van egy aggályom, a melyre nézve bátor leszek igen röviden nyilatkozni. Az előterjesztett indítvány imperative rendeli el, hogy készítsen a bizottság javaslatot az egyetemes egyház segélyének igénybevétele tárgyában és imperative sorolja fel az új intézmény beveteli forrásai között az egyetemes egyház segélyét. Ha mi utalni akarunk arra, hogy ez nem egyházkerületnek az ügye, hanem igenis közös ügyünk és mindnyájunknak, hogy itt tehát igényt tartunk és quasi elvárja a zsinat az egyetemes egyház összes faktorainak áldozatkészségét, ezt a magam részéről örömmel fogadom. De méltóztassanak megengedni, hisz ismerjük mindnyájan az egyetemes egyház anyagi helyzetét. Azt, hogy egy ilyen imperatív megbízást kapjon a konvent az egyetemes egyházsegélynek életbeléptetésére, fájdalom, nem tehetem magamévá a kellő erőforrások, a kellő fedezetnek hiánya miatt. Hisz ismerjük mindnyájan a közalapi jövedelmeit és szükségleteit. Ismerjük az egyedüli előforrást, a melylyel az egyetemes egyház rendelkezik. Tudjuk nagyon jól, hogy a közalap jövedelmei igen csekély hányadot kivéve, le vannak intézményszerűleg kötve. Tehát ha ilyen imperatív megbízást kap a konvent, ha érezné a kénytelenséget, hogy a zsinat parancsának, a zsinat rendeletének eleget tegyen, annak más-ként nem tehetne eleget, mint hogy pár ezer koronát valahogy elvonna egyéb rendeltetéstől, a mivel ennek

az ügynek lényeges szolgálatot nem tenne, de megzsibbasztaná egyéb téren a tevékenységet (Ugy van!)

Én tehát bátor vagyok arra kérni a főtiszteletű zsinatot, hogy igenis rendezzük az egyetemes egyház hozzájárulásának kérdését is; de ne állítsuk fel ilyen imperative a kérdést. Én ennek folytán a benyújtott indítványhoz módosítást volnék bátor benyújtani, a mely következőleg szólana. Először is ezek a szavak: „készítsen javaslatot az egyetemes egyház anyagi hozzájárulása tárgyában“ kihagyatnának az indítványból és az mondatnék helyette: „vegye fontolóra, mely módon és mérvben volna az egyetemes egyház anyagi ereje eme nagy cél elérésénél igénybe vehető.“

Másodsor a későbbi passzusban, ahol a felekezeti források soroltatnak fel, az egyetemes egyház segélye szavak elé az „esetleg“ szó volna beszúrandó.

Ezekkel a módosításokkal Sulyok nagytiszteletű úr indítványát készséggel elfogadom. (Élénk helyeslés.)

Mády Lajos jegyző: Gróf Dégenfeld József!

Dégenfeld József gróf főgondnok: Főtiszteletű és méltóságos zsinat! A debreceni egyetemnek, illetőleg debreceni filozófiai fakultásnak nagyfontosságú ügyéhez különben is óhajtottam hozzászólni, mint olyan ügyhöz, mely engem természetszerűleg első sorban igen nagy mértékben érdekel. Azonban már csak azért is hozzá kell szólnom, mert az ügynek előadója, nagytiszteletű Radácsi György zsinati képviselő úr az én személyemre hivatkozott, hogy én milyen indítványt tettem a konventen, úgy állítván oda a dolgot, mintha az én akkori indítványom bizonyos mértékben ellentétben lenne Sulyok István zsinati tag úr indítványával. Ezt rektifikálnom kell, mert ez nem így áll.

Méltóztassék megnézni, magában ebben a nyomtatott munkalában is, nem a határozati javaslatban, hanem az azt megelőző előzményekben szóról-szóra ott vannak az indítványok, a melyeket én tettem. Én nem az egyetem elejtésére tettem indítványt, hanem, mert tisztán csak a filozófiai fakultás felállításáról volt szó, azt találtam, hogy olyan végtelenül nagy költségel-irányzatot készített az iskolaügyi bizottság, a mely mellett ennek létesítése annyival kevésbé remélhető, mert hiszen maga a Debrecenben levő egyetemi bizottság is a mint most az előttem szóló gróf Tisza István úr is említette, nem akart egyelőre odáig menni, hogy az egész filozófiai fakultást, az egész tanárképzőt állítsa fel, hanem annak csak egy bizonyos részét, és épp úgy, mint ahogy itt említettem, most elsősorban csak a humanisztikus tárgyakra vonatkozó tanárképzésre terjedt volna ez ki. Nagyon jól tudjuk mi, tudom én is, hogy nem lehet nekünk azzal kezdeni, hogy egy teljes egyetemet mindjárt beállítsuk, hanem ha különösen a magunk erejéből akarunk valamit csinálni, akkor ezt csak fokozatosan, lassankint, hogy úgy mondjam, részenként kell előállítani. Tehát akkor, a mikor én hozzájárultam nagytiszteletű Sulyok István zsinati tag úr indítványához, a mely különösen a miatt adott be részben, mert az előttünk fekvő javaslat azt mondja, hogy a mostani körülmények között az egyetemről eláll, ezt én nem tartom elfogadhatónak, mert én teljesen abban a meggyőződésben vagyok, hogy ennek kell a végcélnak lenni a mely felé törekszünk. Hanem igen természetesen kezdjük a részletekkel, kezdjük olyan mértékben, a mint erőink megbirják.

Ez tehát az egyik indoka, miért felszólaltam, és ez az az indok, a mely miatt nagytiszteletű Sulyok István javaslatát egész terjedelmében elfogadom. Elfogadom pedig abban a részében is, a melylyel szemközt gróf

Tisza István úr most indítványát megtette. Abban a nézetben vagyok ugyanis, hogy ha a főtiszteletű zsinat most kimondja, a minthogy ezelőtt tiz esztendővel már kimondta, hogy a debreceni filozófiai fakultás egyházunknak elsődrendű érdeke, azt nem lehet úgy konteplálni, hogy ezt egyedül a tiszántuli egyházkerület csinálja meg. Az, a mi eddig összejött erre a célra, úgyszólván kilenc-tized részben onnan került össze, mert bizony a többi egyházkerületek, hogy ne említsem még a másik protestáns felekezetet is, édes-keveset adtak ahoz. Tehát énnekem az a nézetem, hogy miután, a mint az itteni hangokból is észrevettem, talán senki sincs ellene annak, hogy Debrecenben idővel felállítsák az egyetem, most egyelőre a filozófiai fakultás, illetőleg annak csak egy része, és miután mindenki elismeri, hogy ez a mi egyetemes egyházunknak elsődrendű szükséglete, elsődrendű kívánsága, azt hiszem, az iránt is kell intézkednünk, hogy az anyagi költségek fedezéséről ne tisztán ez az egy egyházkerület gondoskodjék, a melynek központjában létesülne az intézmény, hanem az egyetemes egyháznak többi része is hozzájáruljon, habár valószínűleg kisebb mértékben, de mégis bizonyos mértékben.

Erre nézve nem tartom elfogadható ellenvetésnek azt, a mit gróf Tisza István zsinati képviselő úr mondott. Mert, hogy a közalapról járuljunk hozzá, ezt nemesak hogy én sem kívánom, de lehetetlennek tartom, mert a közalapnak a törvényben megállapított céljaival ellentétben van. Ennélfogva én sem gondolom azt, hogy onnan járuljunk valamivel hozzá, hanem igenis azt hiszem, hogy annak a határozati javaslatnak alapján, a melyet Sulyok István zsinati képviselő beadott, s a mely azt mondja, hogy a konvent tegyen javaslatot arra, hogy az egyetemes egyház hozzájárulása hogyan vételessék igénybe, meg fogja, majd a módját találni a konvent, vagy annak a bizottsága. És ez nem az lesz az én felfogásom szerint, hogy pár ezer koronát a közalapról odaad, mert ezt én sem óhajtanám, hanem igenis meg fogja keresni majd az egyházkerületeket, egyszóval meg fogja találni annak módját, hogy a közalapi hozzájárulás kizárásával a többi egyházkerületnek, a melyekből az egyetemes egyház áll, a hozzájárulásra nézve javaslatot tegyen.

Ennélfogva én az ügynek nagy mértékben való veszélyeztetését látnám abban, ha nagytiszteletű Sulyok zsinati tag úr javaslata avval a módosítással fogadtatnék el, a melyet utólagosan Tisza István gróf úr tett hozzá, hanem a mint kifejeztem már magam, abból az elvből kiindulva, hogy az nemesak tiszántuli egyházkerületnek, hanem egyetemes egyházunknak is elsődrendű szüksége, ne csak a mi egyházkerületünk viselje ennek költségeit, hanem találja meg a konvent annak módját, hogy minő módon legyenek bevonva az egyetemes egyháznak többi részei is.

Ennélfogva ajánlom a főtiszteletű és méltóságos zsinatnak nagytiszteletű Sulyok István javaslatát minden módosítás nélkül elfogadásra.

Bánffy Dezső báró világi elnök: Kíván valaki szólni? Senkisem. Akkor a vita be van zárva. A zárszóval élhet a két indítványozó zsinati tag úr és az előadó úr.

Radácsi György előadó: Igen t. zsinat! Nem akarok a régi kérdés lényegével tovább foglalkozni. Kifejeztem, a mit lelkem szerint ki kellett fejtennem. Azonban Dégenfeld József gróf önméltósága hivatkozott az én nyilatkozatomra és állítja, hogy én őt félreértettem. Hát ez valószínű, miután ember vagyok. Hát félre is értettem. Én így fogtam fel a dolgot. Sulyok képviselőtársam indítványozza az egyetem felállítását és kívánja az

eszmének mindenekfelett való fentartását, ápolását. Ez az első. Erre mondtam én, hogy mi nem mertünk ilyen nagyba belemenni, ilyen nagyot tervezni, azért, mert előttünk volt a kérdés története, és mert épen a tisztántuli egyházkerület igen t. főgondnoka mondtotta, hogy ezúttal a teológiai fakultás ügye ennél a munkálatnál teljesen mellőztessék. Azt mondtam és mondom most is, hogy mi csak azért vehettük be, hogy mi ezúttal az egyetemnek mielőbb való felállítását nem javaljuk, mert a fókuson sem képzelték azt, hogy az egyetem felállítható legyen. De azt sohasem mondtam, nem is mondom, hogy ne állítsuk fel. Sőt ismétlem, ha egyszer a filozófiai fakultás meglesz minden képezdén, ha csak ebben a szűkebb formában is, abból ki kell nőnie az egyetemnek. Mert hanem nő ki belőle, akkor maga ez a csonka intézmény is egészségtelen volna. Azért állottam fel ezúttal, nehogy végkép félreértessem. Csakis ilyen értelemben mondtam azt, a mit mondtam.

Sulyok István: Főtiszteletű méltóságos zsinat! Csak röviden vagyok bátor élni a zárszó jogával. Hangsúlyoznom kell nagytiszteletű Radácsi úrral szemben, hogy alapja volt és van annak, hiszen már a zsinat határozatában is bennfolaltatik, hogy én mint végső célt az egyetem létesülését állítottam fel. Hiszen én nem bíráltam és nem kerestem az iskolaügyi bizottság intencióit, illetőleg motivumait, mikor ezt a javaslatot megszövegezte. Nem kutattam, sőt feltételeztem és tudtam, hogy nem rossz intencióból ered. Azonban a mint ezt a szót használja, hogy: „álljon el“ ez már tévedésre ad okot. Én pedig a mai egyetemes egyházunk erkölcsi méltóságával nem tartom megegyeztethetőnek, hogy akkor, a mikor az egyetem kérdésével foglalkozunk, akkor lemondjon mint végső célról, az egyetem létesítéséről és ezt határozottan kifejezésre is juttassa.

Ez a két szó a lemodás, vagy elállás egy és ugyanazon, nekünk pedig se lemondani, sem elállani nem szabad.

Tisza István gróf ő kegyelmességének módosítására vonatkozólag szabad legyen csak röviden annyit megjegyezni, hogy ha a főtiszteletű és méltóságos zsinat imperative nem fog rendelkezni, és imperative nem fogja azt kimondani, hogy a konvent készítsen elő bizonyos ügyeket, melyek az egyetemes egyházat érdeklik, akkor, — hiszem az a megfontolás úgyszólván benne van az előkészítésben — félek attól, hogy megint bizonytalan időre elhalasztatik az egész kérdés.

Részemről azt sem tudnám elfogadni, hogy az indítványba az „esetleg“ szó betétessek. Hogy áll ugyanis a kérdés? Ha ez kizárólag az egyházkerületek saját tetszésére lesz bízva, én, a nélkül, hogy legtávolabbról is feltételezném, hogy talán a kellő érdeklődés, vagy áldozatkészség nem volna meg, vagy nem nyilatkozna meg az egyházkerületekben, mégis, úgyhiszem, hogy bekövetkezhetik esetleg az is, hogy egyszerűen visszautasítatik az egész ügy és erre aztán a filozófiai fakultás egész kérdése lekerülne a napiredről.

Ugy gondolom azonban, hogy ha fennmaradna az indítvány és úgy terjesztetne be, a mint beterjesztettem, akkor új adó sem lesz, a mint valamely közbeszóló megjegyezte, hanem minden gyülekezet esetleg a saját áldozatkészségéből kifolyólag bizonyos összeget fog felajánlani erre a célra. Legyen szabad utalnom arra, hogy épen a nagyváradi leány-intézetet tulajdonképpen ilyen alakban tudtuk létesíteni, mert, ha kizárólag a három egyházmegyének jóindulatára bíztuk volna, akkor még ma sem volna meg az az intézet. Azt a terhet, a melyet ott magunkra vállaltunk a közönség érdekében nem

éreztek meg és nem tekintettük olyan súlyosnak. Én azt hiszem, a mi egyetemes egyházunk el is fogja viselni azt a terhet, a melyet ilyen módon magára vállalna. Még egyszer kérem alázattal az indítvány elfogadását.

Tisza István gróf: Főtiszteletű zsinat! Az után a kijelentés után, a melyet gróf Dégenfeld t. barátom tett, még kétségtelenebb előttem, hogy az eredeti indítvány, úgy a hogy van, el nem fogadható. Az én t. barátom igen ünnepélyesen és határozottan kijelentette, hogy a közalapot erre a célra nem lehet igénybe venni. Már pedig a közalap az egyedüli forrás, a melyre nézve a zsinat a konventnek imperatív utasítást adhat. A közalapot a konvent kezeli, és ha erre vonatkozólag a zsinat valamit rendel, az a konvent tartozik teljesíteni akár jónak látja, akár nem. De mit érünk egy ilyen imperatív rendelkezéssel már most, a melynek végrehajtására azután semmiféle segélyforrás nem áll rendelkezésre a konventnek.

Az én t. barátom azt mondja, hogy a bizottság majd talál módott és anyagi eszközt rá. Ez igen gyakori mondás. Nem azt mondom, hogy sohasem lehetne használni, és ha hirtelen felmerül egy ötlet, hogy annak tovább vitelét az ember ne bizhatná egy bizottságra. Az én t. barátom talán 20, vagy még több esztendeje foglalkozik ezzel a kérdéssel, azzal a komolysággal, azzal a ügyszeretettel, azzal a lelkesedéssel, a melyet ő nála megszoktunk. Tudjuk azt is, hogy a mi egyházunk anyagi és egyéb ügyeit alaposan ismeri. Meg vagyok róla győződve, hogy ha ő nem tudja azt az bizonyos módot, nincs az a konvent, vagy zsinati bizottság, a mely tudná. (Ugy van! Derűtség!) Ha pedig tudná azt a módot, bizonyosan megmondta volna és megnyugtatót volna minket, hogy van erre anyagi erő, így meg így kell eljárni.

Ily körülmények között, — ezt nem hibáztatásképpen mondom, ne máltóztassék úgy venni, — de nem tartom komoly dolognak, hogy mi ott csillogtassuk az egyetemes segélynek eszméjét, akkor, a mikor előre tudjuk azt, hogy fedezet, anyagi erő, forrás hiányában a konvent nem fog tudni megfelelni ennek az utasításnak, nem fog tudni ily alapot kimutatni. Mert hiszen csakugyan hol vannak hát azok a feleslegek? A közalap nem erre való. Kezelnék-e az egyházkerületek olyan vagyontokat, a melyek feleslegei erre célra fordíthatók? Vagy talán az egyes egyházak? Van-e egyáltalán módja és joga a konventnek, az egyházkerületekre, egyházmegyékre, egyházakra ráparancsolni? Itt más forrás azután nincs, mint a testületeknek és magánosoknak áldozatkészsége. Ehhez kell fordulni. Ehhez fordultunk annál a példánál is, a nagyváradi internátusnál. Nem imperatív rendelkezésekkel, hanem a felvilágosítás, a lelkesítés eszközeivel. Ehhez kell fordulnunk most is. (Ugy van!) De lelkesíteni, önkéntes adakozásra indítani imperatív rendeletekkel sohasem lehet. (Ugy van!) Én tehát ezek folytán ismételten ajánlom módosításomat elfogadásra.

Dégenfeld József gróf főgondnok; Személyes kérdésben kérek szót főtiszteletű és méltóságos zsinat, miután egyenesen rám hivatkozott az előttem szóló t. barátom, azt mondván, hogy ha én nem találom meg a módját, hogy micsoda forrásokból nyerjük a fedezetet, akkor csakugyan nem lehet meg találni a módot. Én először is nem arrogálok magamnak azt, hogy én volnék épen arra hivatott s nekem kellene itt megtalálni a módot. (Felkiáltások: De igen!) De azt sem mondom, hogy nem tudnám megtalálni. (Felkiáltások: Az a baj!) Erre vonatkozólag semmit sem mondok,

Ez olyan dolog, olyan határozati javaslat volt, a mit nagytiszteletű Sulyok István úr előterjesztett, a mely többünk megbeszélése folytán jött létre, de itt, ennek a mostani ülésnek a folyamán. Hogy mi most arról gondolkozunk, hogy a konvent micsoda forrásokat fog igénybe venni, és milyen módon fogja azokat igénybe venni, erről azt gondolom, ma még sem én, sem többi társaim, kik velem egy nézeten vannak, nem nyilatkozhatunk.

Ezt személyes kérdésként csak azért akartam felhozni, mert annyira tetszetősnek, olyan csattanósnak látszott az a kijelentés, a melyet az én t. barátom, Tisza István gróf ő excellenciája tett. Ezt kívántam bizonyos mértékben visszautasítani. Azért, hogy én nem tudtam a forrást ma megtalálni, abból nem következik az, hogy egy vagy két hónap múlva, a mikor a konventet fogjuk tartani, ne tudjam megtalálni.

Bánffy Dezső báró világi elnök! Főtiszteletű és méltóságos zsinat! Következik a szavazás. A kérdést úgy fogom feltenni, méltóztatnak-e a bizottság javaslatát elfogadni, szemben nagytiszteletű Sulyok István indítványával. Ha a bizottság javaslatát méltóztatnak elfogadni, akkor elesik Sulyok István indítványa és természetesen elesik gróf Tisza István módosítása is. Ha azonban a bizottság indítványának elvetésével méltóztatnak elfogadni Sulyok István indítványát, akkor még külön fogunk határozni gróf Tisza István módosítása felett. (Helyeslés.)

A kik a bizottság javaslatát fogadják el, sziveskedjenek felállni. (Megtörténik.)

Kisebbség, és így a bizottság javaslatát mellőzőtnek jelentem ki. Az eredeti szöveggel szemben pedig elfogadottnak jelentem ki nagytiszteletű Sulyok István indítványát.

Most kérem azokat, a kik Sulyok István indítványának eredeti szövegét fogadják el, gróf Tisza István módosításával szemben, sziveskedjenek felállni. (Megtörténik.) Kisebbség, és így Sulyok István javaslata gróf Tisza István módosításával fogadtatik el.

Kérdés végül, méltóztatnak-e gróf Tisza István indítványának megfelelően az „esetleg” szó beiktatását kívinni? A kik ezt kívánják, sziveskedjenek felállni. (Megtörténik.)

Többség, és itten is az „esetleg” szó beiktatásával gróf Tisza István módosítása fogadtatik el.

(Vége.)

A beregi ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

E hó 6-án tartatott meg a beregi ev. ref. egyházmegye szokásos tavaszi közgyűlése nagy érdeklődés mellett. Tanácsbíráink közül hiányzott ugyan Csoó Zsigmond és Kóródy Sándor, de hát ezt úgy tekintettük mint egy véletlennek, talán egy betegségnek kifolyását. Mindkettőt úgy ismertük, mint a pedantériának, a lelkiismeretességnek egy példányát, hogy hitünkben, feltevésünkben — fájdalom — ez uttal se csalatkoztunk, eléggé bebizonyította az a — ép tanácskozásunk közepén mindnyájunkat mélyen megrendítő hír, hogy Csoó Zsigmond t.-szalkai ref. lelkész e. m. tanácsbíró, egyházmegyénk egyik éltető, figyelmével, buzgalmával, mindenre kiterjedő lelke, ép a gyűlés napján reggel 4 órakor hirtelen elhunyt.

E fájdalmas hír hatása alatt folytatta aztán az e. m. közgyűlés 64 pontból álló tárgysorozata felett a tanácskozást, melynek e megyét közelebbről érdeklő pontjai a következők:

Esperessünk és egyházmegyei gondnokunk bölcs kormányzása alatt — hála Istennek — egyházmegyénkben mindennek ékesen és jó renddel folynak. Bizonyítékul mint legfontosabbat, csak azon tényt hozom fel, hogy az elmúlt évben urvacsorával élők száma 14,390-nel haladta meg az előző évet. Nazarénusokat, baptistákat, az egyházi szertartás-mellőzőket itt nem ismerünk. Kegyadományok értéke 366.98, az építkezéseké 29,154 korona.

A személyeket illető ügyek ezek: Bary Gyula beregszászi s. lelkész Istvándiba rendes lelkészül megválasztván, helyébe a fentartó egyház által megállapított, az egyházmegye által megerősített, vagyis 1400 kor. fizetéssel s. lelkészül bekebeleztetett Sinka Gyula. — Simon Andor egyházmegyei tanácsbíró — betegségére való hivatkozással — tisztségéről lemondott. Az egyházmegye háromszor is felhívta lemondásának vissza: vételére, de ő benne több lévén az ambíció, a kötelességérzet, mint a „nembánomsággal” egyértelmű kötelesség nemteljesítés, szándékától elnem állott, miért is kénytelen volt a közgyűlés tisztségére a szavazást elrendelni.

Tanítóink 30%-a kitünő eredménnyel működök; a fölolvastott nevek közül különösen ki kell emelnünk nem elbizakodásért, hanem csak ösztönzésül Forgon Pált, kinek iskolája csaknem páratlan. Az ő körükben a következő változások történtek: Kosztolay Vilmos Hetenybe, Kiss Lajos N-Lónyára, Kis Pál Borzovára rendes tanítókul megerősítettek. A vizitációkor állásukról lemondtak: Csató József gelénesi, Görömbey Péter m.-papi és Nagy József surányi tanítók.

A vámosatyai iskola államosítása el nem fogadtatott, részükre iskolai célokra 400 kor. segély szavaztatott meg.

Egyházközségi képviselőkul megválasztottak: Kallós Tivadar, Gulácsy Dezső rendes Szentimrei József és Szabó Albert póttagokul.

Bótrágy község képviselőtestülete az ottani ref. iskolának Kossuth Lajos emlékére 200 koronát adományozott. Nem volt ugyan a jelentésben, de tudjuk nagyon jól a multakból, hogy ez az ottani körjegyzőnek Göncy Lászlónak egyházunk érdekében egy újabb rábeszélő érdeme.

Szernyeparti.

A debreceni ref. egyházmegye közgyűlése.

A debreceni ev. ref. egyházmegye ápr. 19-én délelőtt tartotta tavaszi rendes közgyűlését az egyház tanácstermében. Az igen népes gyűlésen egyházi részről Dávidházy János esperes, világi részről pedig Fráter Barna elnökölték.

A gyűlés megnyitása és a tárgysorozat megállapítása után Dávidházy János esperes kegyeletes szavak kíséretében emlékezett meg az egyház halottairól: Szász Károly dunamelléki püspökről és Fülöp Lajos dancsházi lelkészről.

Majd Dávid Sándor h-sá-nsoni, Takács Sándor m-bagosi, Szabó István és Varga Béla debreceni fitanítók, továbbá Nagy Anna mikepércsi, Török Mihályné és Varsányi Imréné debreceni leányiskolai tanítónők eskütétele következett. — Ez után a közgyűlés egyházközségi képviselőkul: Szele Györgyöt, Biber Józsefet, Sinka Sándort, dr. Kőrösy Kálmánt rendes, Miskoley Lászlót és Bernát Istvánt pedig póttagul választotta meg. Az időszaki tanács tagjai lettek: Sinka Sándor,

Szele György és Kiss Albert rendes, Szunyogh Szabolcs, Fodor Sándor és Bernát István póttagok. A számvizsgáló küldöttségek az esperesileg kezelt pénzek számadásáról az egyházmegyei pénztáros és a tanítói gyámintézeti pénztáros számadásairól szóló jelentését egyhangulag tudomásul vették.

A debreceni ev. ref. egyház presbiteriuma újabb határozatát az egyetemi százezer koronás alapítványra vonatkozólag tudomásul vették.

A Basa-Györi emlék ügyében úgy határozott a közgyűlés, hogy a siremlékre 1000 koronát, a felállítás költségeire pedig 400 koronát szavazott meg. És ezen összeg terhének viselését alapítványaik aránya szerint a Collégium, a debreceni ev. ref. egyház és a felsőbb leányiskola között osztotta meg.

Az eddigi bizottság megbízott a siremlék elkészítésével és azt kegyeletes ünnepség keretében a jövő hó végén fogják leleplezni.

Nagy és élénk vitaközéskorra adott alkalmat Márk Endrének az a felebbezése, melyben Márton Imrének a debreceni presbiterium által a Mede Gyuláné hagyatéki ügyének rendezésért megszavazott ezer korona tiszteletdíj megsemmisítését kéri.

Dr. Körössy Kálmán előadó szerint azért a fenti tiszteletdíj az ügyészt ha szinte ügyvéci munkája és költségei megtérítettek is, megilleti.

Az egyházmegye azonban helyt ad Márk Endre felebbezésének és megsemmisíti a presbiteriumi határozatot.

A sámsoni egyháztagok kérelmét tárgyalta továbbá a közgyűlés, melyben azok az egyház szegénységére való tekintettel arra kéri a közgyűlést, hogy a lelkészi díjlevélben felvett 1000 korona díjmelést 507 koronára szállítsa le. A közgyűlés a nevezett egyház kérelmét egyhangulag teljesíti. Néhány gazdasági ügy elintézése után a közgyűlés déli fél egy órakor ért véget. Délben az Arany Bika szálló éttermében diszebed volt.

Délután bírósági dolgok, jobbnaira B.-ujfaluból, hol Zih Sándor lelkész dolgait még ma is állandó érdeklődéssel kiseri az egyházmegye.

IRODALOM.

Buddhista Katekhizmus. Irta Subhadra Bhikschu. A német szövegű 6. kiadás után fordította: Eröss Lajos. Debrecen. Hegedüs és Sándor kiadása. Ára 2 korona.

Még el sem múlt az örömjaj, mely Eröss Lajost, nagy munkája — az Apologétika — megjelenése alkalmából a magyar tudományos világ minden tájáról — felekezeti különbség nélkül — üdvözölte, s ime, szellemi munkásságának egy újabb, s már itt jelzem, hogy — értékes termékével lepte meg még azokat is, kik benne nemcsak a kiváló gyakorlatias, irányító, hanem a nagy tudományu és munkaerejű férfiut is felösmernén, őt becsülő szeretetükkel már régen megajándékozták.

Eröss új munkája — a Buddhista Katekhizmus nem eredeti, hanem németből fordított mű. Főképp tanítványai számára fordította le. De fordítása oly szabatos, tömör, és — dacára tartalma elvontságának — világos, érthető, és ezen kívül magyaros is, hogy teljesen az eredetinek megragadó erejével hat az olvasóra. Joggal állithatom, hogy a buddhizmus, — ezen Eröss fordította Katekhizmus által, oly tiszta világításban

s érthetőséggel jelenik meg előttünk, mely minden kétséget cioszlat, annak sokak által állított homályossága s felfoghatatlansága felől.

Részemről őszintén azt vallom, hogy a Buddhista Katekhizmust nem voltam képes letenni addig, míg azt az utolsó betűig el nem olvastam. Megragadott a buddhizmusban megnyilatkozó magasztos erkölcsbölcészlet, mely párosulva annak eszményi ember-szeretetével, már 2400 évvel ez előtt, magát az egyént boldoggá téve, s az emberi társadalmat is boldogítani igyekezve: érthető, hogy némelyek arra a gondolatra jöttek, hogy talán ez a vallás volt forrása a Krisztus tudományának is. Én ugyan ezt éppen azon fejtegetések után, melyeket idevonatkozólag az *Eröss* Apologétikájában olvasok, nem hiszem, de nem habozom kimondani, hogy ha Krisztus követője s szolgálja nem volnék; buddhista tudnék és szeretnék lenni:

Ennek a kijelentésnek igazolására, ide igtatok egy pár utirányt s tanszabályt, mely a buddhizmushoz elvezet, illetve a minek betöltését az az embertől meköveteli;

Helyes cél: a mely méltó a nemes és felvilágosodott emberhez.

Helyes beszéd: mely jóságos egyszerű és igaz.

Helyes cselekedet: melynek célja a békesség, becsületesség, jóakarát és tisztaság.

Helyes élet: mely semmiféle élő teremtménynek kárt nem okoz.

Helyes törekvés: mely szakadatlanul és minden erőfeszítéssel oda irányul, hogy a tudatlanságot és kívánságot legyőzzük; ellenben a legmagasabb célra tekintünk s. a. t. Továbbá:

A buddhista legyen: csalárdság nélküli való, becsületes és lelkiismeretes, szelid, szerény, barátságos, önhittség nélkül és sóvárgás nélkül.

Ne tegyen semmi alávalót, s járjon mindég fedhetetlenül.

Aki tiszta szivü és az önzést magában legyözte, az lehet Buddha igaz tanítványa.

Minden élőlény iránt itt e földön, és a jövő világban legyen jó indulattal.

Senkit meg ne csaljon; senkit ne fenyegetsen, senkit meg ne sértsen. Mint az édes anya az ő egyetlen gyermekére; úgy nézzen minden élőlényre, eltelve részvétellel és jóakarattal; minden nap, minden órán ezt az érzelmet ápolja magában!

Hát: nem felséges képzetek, állítások és követelmények ezek!

Ami már a munka külalakját illeti, nyomása tiszta, hibátlan, még sajtó hibáktól is ment. Kifogásolható benne csak az, hogy jegyzetei nagyon apró, szemrontó betűkkel szedvék, Ez azonban nem a fordítót, hanem a kiadót terhelő kifogás.

Erössnek — kinek a legőszintébben gratulálok — ezt az új munkájánál — a Buddhista Katekhizmust a legmelegebben ajánlom, a magyar tudományos világ, s ebben kivált lelkészársaim szíves figyelmébe.

S elismerésemet fejezem ki a Hegedüs és Sándor cég iránt, hogy a mint az előszóból olvasom, e mű fordítási és minden további kiadási jogát a stuttgárti tulajdonostól megvette s így lehetővé tette azt, hogy e káté esetleges további s átdolgozott kiadása is nemzeti nyelvünkön megjelenhessenek.

Szemes László.

„Magyar írók élete munkái.“ A magyar Tudományos Akadémia megbízásából írta: Szinyei József.

XI. kötet. 5. füzet. Budapest. 1906. Kiadja. Hornyászký Viktor.

A kezünk alatt lévő füzet, mely az egész nagy vállalatban már 96-ik szám alatt áll, a Récsi—Rícher nevű írókat foglalja magában. Lapunk irányához képest kijegyezzük belőle a következő, protestáns vallásu egyházi és iskolai írók neveit:

Rédiger Géza szabédi unitárius lelkész Redmeci T. János református lelkész Redmeci Péter franekerai egyetemi tanuló; Régeni István kolozsvári ev. ref. főgimnáziumi tanár. Regis Márton rozsnyói ág. ev. lelkész. Reich János György, königsbergi egyetemi hallgató; Reich Joháchim kassai, Renierdt János morgondai, Reipchius Dániel brassói ág. ev. lelkészek; Reissenberger Lajos nagyszabeni, Dr. Kell Lajos békéscsabai ág. ev. főgymn. tanárok; Remeniusz Dániel ó-sólyomi ág. ev. lelkész; Remányik Lajos esperesi ág. ev. tanító, Sescner Márton tolmácsi ág. ev. lelkész.

Az eddig megjelent 96 füzet összesen 20315 író életrajzát tartalmazza. Megjelenik pedig e munka február, április, június, szeptember, november és december 15-én, öt-öt íven. Előfizetési ára egy évre (6 füzetre) 6 korona. E véghetetlen nagy értékű irodalmi művet ismételtelen ajánljuk lapunk olvasóinak becses figyelmébe.

Alkalmi beszéd imádságokkal a Boesckay ünnepélyre. A május 20-án tartandó Boesckai ünnepélyen templomban mondható alkalmi beszédet megfelelő imádságokkal szándékozom kiadni. A kis füzet ára a postai költségekkel együtt 60 fillér lesz, melynek hozzám beküldése ellenében a beszédett május első napjaiban az előfizetőknek szét fogom küldeni. Tisztelettel vagyok Körmend (Vas m.) 1906. április 18-án Fülöp József reform. lelkész.

K Ü L Ö N F É L É K.

— **Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természetén kívül a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.**

— **És mégis mozog a föld.** Rettenetes katasztrófákkal ad magáról életjelt a föld az örökkévaló szolgája és eszköze lábaink alatt. *Courieresben* Franciaországban kigyúl a bánya és 1200 bányász vész oda. *Olaszországban* a *Vezuv* kitérései temetik el a hegy alján épült virágzó falvakat és Amerikában az aranyfövényen épült *Sz.-Franciskót* dönti romba a földrengés. Imé a munkás ember szerencsétlen sorsa. Csekély napszámért veszélyeztetni kell az életét, hogy mások dús jövedelemhez jussanak. Imé az ember, aki

még az eleven tüzet hányó hegy aljára is megrakja a maga fészket. És imé a fővenyre épített nagy házak, gazdag városok sorsa. És minden mi állami és társadalmi intézményeink. Ezekben is fojtogatja a szükség és nyomor a szerencsétlen polgárokat. Ezeket is a tűzhányó hegy lánvája, kö és hamú esője fenyegeti. És ezek alatt is dühörög, hasadozik, vonaglik, megindul a föld.

— **Megváltozott helyzet.** Múlt esztendőben a februáriusi választások után e cím alatt reménységünket fejeztük ki az iránt, hogy az új fordulat következtében egyházainknak és lelkészeinknek, iskoláinknak és tanítóinknak helyzete csak kedvezőbbé alakulhat. Az új fordulat egy évnél hosszabb húzódozás és zavar után ápril. 6-án tényleg csak bekövetkezett. Reménységünk holdja azonban fogyóra változott. Ennek dacára ide jegyezzük, hogy az új kiegyezés létesítésével megbízott nagy nemzeti minisztérium elnöke dr. Wekerle Sándor lett és a vallás közoktatásügyi miniszter gr. Apponyi Albert. Az első tartozik nekünk, mert mi tettük lehetővé a nagy egyházi reform. javaslatok keresztülvitelét. Apponyi grófnak mi ránk és a 48. XX. t.-cikkre vonatkozó nyilatkozata pedig így hangzik:

„A vallási élet integritása és bensősége korunkban csak az őszintén elfogadott szabadság talaján biztosítható. E tekintetben kiindulási pontokat nem képezheti más, mint a lelkiismereti szabadság és az a hagyományos magyar szabadelvűség, mely az ország belbékéjének egyik alapfeltétele és a mely az 1848 : XX. t.-c.-ben nyert kifejezést. Ez a történelmi alapon kifejlődött magyar szabadelvűség két becsületbeli kötelességet hagyott nemzedékünkre, a katolikus autonómia létesítését, illetőleg elismerését és a protestáns egyházaknak törvényben biztosított, a felekezetek meghallgatásával eszközölt, alapítvány-szerű dotálását. Ebben a munkában szívesen látjuk a társadalmi tényezőknek, egyházaknak közreműködését, de minden tényező csak úgy veheti azt igénybe, ha a nemzeti gondolatot teljes őszinteséggel és kellő hatálylyal szolgálja, amire nézve a törvényes biztosítékok a szükséghez képest megerősítendők.“

E nyilatkozat akkor hangzott el, midőn Tisza István az 1904. évi költségvetési vita alkalmával ígéretet tett a vallásfelekezetek segélyezése felől és most váratlan esedékessé vált. Egyházaink és iskoláink vezetőinek azért számon kell tartani e kijelentéseket és a megváltozott helyzet folytán a szerint cselekedni, nehogy a közt valami baj és veszedelem érje.

— **Debreceni egyetem.** A nagybányai ref. egyház-tanács folyó hó 1-én tartott üléséből a létesítendő deb-

receni egyetemre való adakozásra hívta fel a közönséget. A kibocsátott felhívás a következő: Évtizedek óta hő óhajta egyetemes magyar reformált egyházunknak, közelebbről a mi tiszántuli egyházkerületünknek, hogy a nagy magyar Alföld virágzó metropolisában, Debrecenben több mint háromszáz esztendő óta fennálló híres kollégium bölcsészeti fakultással kiegészítve egyetemmé fejlesztessék. Ez óhajta megvalósítására irányuló törekvés természetesen magyarozatát leli abban a gondolatban, hogy a hazai középiskolákban működő protestáns tanárok százai protestáns jellegű egyetemen nyervén kiképzésüket, onnan mint drága örökséget, a protestáns öntudatot, hithűséget és az egyházhoz való ragaszkodást vigyék magokkal az életbe s öntsék át növendékeikbe; a leendő magyar intelligenciába. Minthogy pedig a magyar reformált egyház által alapított és fenntartott tanintézetek eleitől fogva a hazafias szellemek, alkotmányos érületnek s a nemzeti függetlenség buzgó szerelmének voltak veteményes kertjei s a nehéz időkben védőbástyái: kétségtelen, hogy a debreceni egyetem is mindenkefelett a törhetetlen magyar hazafiságnak lesz sziklavára s így mielőbb való felállítását előmozdítani minden igaz magyar embernek kötelességévé teszi hazája iránt lángoló szeretete. E tudattól áthatva határozta el egyházunk tanácsa folyó évi január hó 31-ik napján tartott gyűlésében, hogy az újabban ez irányban megindult országos mozgalomhoz csatlakozván, a debreceni egyetemre gyűjtést indít s most e felhívás kapcsán azzal a kérréssel fordul nagybányai egyházunk hitbugó tagjaihoz s Nagybánya város hazafias polgárságához, hogy adományait az általa kibocsátott ivre sajátkezűleg feljegyezni s a gyűjtő presbyterek által egyházunk pénztárába, Szücs Károly pénztárnok kezeihez folyó évi május hó 1. napjáig eljuttatni kegyeskedjenek. A szives adományokat a helyi lapokban nyugtázzák s a gyűjtő iverk egy-egy példányát örök emlékezetnek okáért a debreceni kollégium, a nagybányai ref. egyházmegye s a nagybányai ref. egyház levéltárában elhelyezzük. Az egyháztanács ülésében jelenlevő 12 presbyter páratlan lelkesedéssel karolta fel az ügyet, s a saját körükben azonnal megindított gyűjtés 850 koronát eredményezett. Április hó 7-ig a debreceni egyetemre adakoztak: Soltész Elemér 100 K, Tordai Imre 100 K, Dobi Ervin 100 K, Gálffy Pál 100 K, Szerencsi József 100 K, dr. Vass Gyula 100 K, Beregszászi Samu 10 K, Deák Károly 50 K, Sólyom Ferenc 50 K, Bányai József 100 K, Jég Károly 20 K, Székely Árpád 20 K, Kiss Gábor 50 K, Géressy János 50 K, Szücs Károly adótárnok 50 K, Spiculi K. 20 K, Szücs Károly fogv. adókezelő 20 K, Bálint Imre 20 K, Szmaregla János 20 K, a „Nagybánya“ nevében Égly Mihály szerkesztő 25 K, Morvay Gyula 20 K, Vermes Kálmán 20 K, Kiss Béla 10 K, Stoll Béla 50 K, Nagybányai részvénytakarék-pénztár 50 K, (mint a följánlott 500 K, első részlete) Szabó Adolf 20 K, Hanzulovics Kristóf 10 K, dr. Hercinger Ferenc 10 K, Spinetti Sándor 5 K, Bottyán Gézáne 2 K, Kovács István 2 K, ifj. Klement Károly 1 K, Hevő Gyuláné 40 fillér, Lövy Ernő 1 K, Geőce István 1 K, Nagy János 1 K, Steinfeld Béla 5 K, Tropolovits Márton 2 K, Maday Pál 2 K, Boda Gyula 2 K, Köves Lajos 2 K, Hinffner Jenő 2 K, Rusorán József 2 K, Wienerberger és Glavitzky 1 K, Matolcsi Blanka 5 K, Madán Ferenc 2 K, Rumpold Gyula 20 K, Almer Lajos 25 K, Almer Károly 20 K, özv. Katona Lajosné 2 K, összesen: 1403 K, 40.

— **Tanítók törvénye.** E címmel adta ki a magyar Tanítók Országos Bizottsága az egyetemes tanító-gyűlések

határozatainak alapján a népoktatás minden ágát felölelő törvénytervezet. A mű három részre oszlik: törvénytervezet, indoklás és az egyetemes gyűlések határozata. Kimondja a tervezet, hogy a népiskolák hivatalos nyelve csak magyar lehet. A tanítóképzést is reformálni kívánja. A képesítő vizsga bizottsága állami legyen. A tanítók fizetési minimuma 1400 koronában állapítandó meg, mely azonban 2800 koronáig emelkedhetik és azt bármily jellegű iskolánál az adóhivatal szolgáltatja ki a tanítónak. A csinos kiállítású, szép nyelvezettel megírt munkát Hajós Mihály titkár (Budapest I. Városmajor-utca 59. sz.) 1 koronáért bárkinek megküldi.

— **Az eperjesi görög kath. püspökség szepességi erdőit** egy csacai fakereskedő cég vásárolta meg 1.600.000 koronáért. Az erdők kivágatása 10 évig fog tartani s állandóan 7-800 embert foglalkoztat majd ezen munkát.

— **A szatmári ev. ref. tanítónő képző** tovább fejlesztése érdekében a szatmári és németi ref. egyházak, mint a nevezett tanintézet fentartótestülete az igazgatótanács előterjesztésére elhatározta, hogy 1906. évi szeptember 1-től kezdődőleg a negyedik osztályát is megnyitja s ezzel a tanintézet teljes 4 osztályú tanítóképzővé fog kiegészülni.

— **Hymen.** Geesei Jenő a gáti ev. ref. egyház tanítója, eljegyezte Mikoláról Császy Antal leányát Boriskát.

— **Lelkész választások.** Nyárády Lászlót, ki évek óta működött Békésen, mint segédlelkész és jelenleg Kecskeméti Ferenc káplánja, meghívták a sólyomujlaki (Szilágy megye) ref. egyház papjának. Nyárády elfogadta a meghívást s rövid időn belül elhagyja községünket, hogy új állását elfoglalja. — Az ujszivaci ref. gyülekezet Glöckner Károly új-banovcei missziói lelkészt — a géresi ref. egyház Ujlaki Miklós nagykarolyi segédlelkészt, — a kálnói evang. ref. gyülekezet Kalanda Gyulát választotta meg lelképásztorává. — A n.-bányai egyházmegyébe kebeleztet *Sárközi* egyházba *Sziky Ádám* volt matolcsi, jelenleg fugyivásárhelyi lelkész, a debreceni egyetem egyik alapítója választott meg. Ugyanabban az egyházmegyében Józsefházára a tudós *Vásárhelyi Zsigmond* sz.-ujlaki lelkészt hívta meg a gyülekezet. Mind a gyülekezetnek, mind a megválasztott jönevű lelkészeknek tiszta szívből szerencsét kívánunk.

— **Uj segédlelkész.** A beregszászi ev. ref. egyháztanács mult vasárnap tartott gyűlésében a II. segédlelkészi állásra két pályázó közül Peley József debreceni IV. éves teológust választotta meg, ki ebbeli állását a hét folyamán el is foglalta.

— **Alapköletételi ünnepély.** Szép és lélekemelő ünnepély folyt le f. hó 4-én Miskolczon az ev. ref. felsőbb leányiskola udvarán. Az intézet új épületének házi jellegű alköletételi ünnepélye volt. A növendékek tanáraik vezetésével az iskola zászlója allatt vonultak az osztályokból az új épület már földből kiemelkedő fala köré. Ott voltak az előjáróság köréből Kun Bertalan püspök, Nagy Ignác ref. esperes, Dr. Tüdös István ref. lelkész, Pataky Sándor és a vendégek között Varga József szikszói lelkész, egyházmegyei tanácsbíró. Az ünnepélyt az énekkar vezette be; Péter József vezetésével Haydn József „Nagy Isten téged imád...” kezdetű énekét adva elő. Utána dr. Tüdös István reform. lelkész mondott emelkedett szellemű imát: hálát adva az Isteni gondviselésnek segítő kegyelméért s áldást kérve az új épületre, a benne lakozandó iskolára, annak munkásaira, tanárookra, tanítványokra. Majd dr. Mitrovics Gyula igazgató tartott lendületes beszédet. Kiemelte az

egyházkerületnek mindenkor például szolgáló áldozatkészségét, mellyel módot talált minden időben az egyházi célok mellett a hazai kultúra és közművelődésnek és értékes szolgálatok teljesítésére. Intette a növendékeket az egyházhoz való hűsége és az iskola iránti hála. Utána Szombathy Kálmán tanár olvasta fel az intézet, közelebbről az új építkezés történetét, melyet a tanári kar és a vendégek aláírásával, hazai ezüst, nikkell és bronzpénzeink egy-egy darabjával légmentesen záró üveghengerbe téve, az alapköbe alkalmazott fadobozba helyeztek el. Az ünnepélyt az énekkar Grell Ede „Isten jószágod végtelen...” énekével zárta be. A szelence elhelyezése után Kun Bertalan odalépett az alapköhöz s áldást kérve egyházra és hazára, megtette a szokásos kalapácsütést, a ki után az előjáróság többi tagjai, a tanári kar, vendégek járultak oda, a kalapácsütést megteendő. Végül az igazgató felhívta a növendékeket a munkás kezek tiszteletére, megbecsülésére, melyek közreműködése nélkül a legszebb terv is csak terv maradna.

Sz. K.

— **Fleiser Gyula** Budapesti ügyvéd a magyar külmiszió titkára az ifj. egyesületek nemzeti bizottságának a megbízásából a husvétii ünnepeken Karcagon járt és a Magyar Evangéliumi Egyesületben előadásokat tartott a gyermekek, ifjak, és felnőttek előtt fejtegette az ev. ifjúsági egyesületek szükségességét és hasznát. Az előadás komoly hatással volt a megjelent újakra és elhatározták, hogy megalakítják a Karcagi ev. ifj. együletet.

— **Egyházmegyei választás.** A pápai egyházmegye világi főjegyzői állására a gyülekezetek presbyteriumai szótöbbséggel Tar Gyula földművesiskolai igazgatót, eddigi aljegyzőt választották meg. Lemondott Hegedűs Lőránt helyére.

— **Árlejtés.** A nagykolcsi ev. ref. egyház egy új templom felépítését határozván el annak összes munkáira egymint: föld-, kőműves- és elhelyező-, ács-, bádogos-, tetőfedő-, burkoló-, asztalos, lakatos-, mázó-, üveges-, szobrász-, és szobafestő munkák elkészítésére nyilvános árlejtést hirdet 1. Az építéshez terméskövet, téglát, kavicsot, homokot és meszet az egyház adja, egyéb minden szükséges anyagokat a vállalkozó köteles adni. 2. Az építési tervek, árlejtési teljes hirdetmény, valamint előmért költségvetés a nagykolcsi ev. ref. lelkészi hivatalban, a hivatalos órák alatt megtekinthetők s a részletes költségvetés ivenként egy koronáért ugyancsak ott megszerezhető. 3. Az egykoronás bélyeggel ellátott ajánlatok a beszerzett és vállalkozó által kitöltött és aláírt eredeti részletes költségvetéssel együtt lepecsételve, a nagykolcsi ev. ref. egyház lelkészi hivatalához legkésőbb 1906. április hó 22-nek délelőtti 10 órájáig nyújtandók be. Később érkezett, vagy eredeti költségvetéssel ellátott ajánlatok figyelembe nem vétetnek. 4. Bónatpénz az ajánlati összeg 5 százaléka, mely az árlejtés előtt ugyancsak fent nevezett lelkészi hivatalnál teendő le. Kelt Nagykolcs, 1906. április hó 5. Tóth Dániel ev. ref. lelkész.

— **Békési lelkész választás.** F. hó 7-én vizsgáltak felül a lelkészi állásra beérkezett pályázatokat a presbyteri gyűlésteremben. A bizottság elnöke: Dombi Lajos esperes, tagjai: Garzó Gyula gyomai lelkész és Dr. Baksa Lajos egyházmegyei ügyész voltak. A békési egyház részéről részt vettek a bizottságban: Hidvégi Gábor és Domokos Péter gondnokok. Az elnök az ülés megnyitása után felolvasta a pályázók neveit abban a sorrendben, amint a pályázatukat beadták. A pályázók 17-en vannak. Pályázatát legelőször Márk Ferenc dr.

okányi lelkész adta be, majd következett: Kovács Sándor vajdahunyadi, Bay József gyulavári egyh. m. tanácsbíró, Kolombán Áron kötegyáni, Pap Lajos szentesi, Szentmiklósi József rákosfalvi, Juhász Sándor tiszaroffi, Keresztesi Gábor kiszántói, Bácsi Gyula választói, Lévai Mihály nagykereki tanácsbíró, Bede László máramarosszigeti, Tóth Sándor magyarcsaholyi, Sós Károly nagymajláti, Szabó Imre tiszaszentimrei, Bihari Lajos salánki, Vince Ödön diósadi és Kovács Lajos kisvárdai lelkészek. A bíráló bizottság valamennyi pályázó okmányait rendben találta s mindnyáját választhatónak jelentete ki. Csupán Vince Ödön pályázót hívta fel egyes hiányzó okmányok becsatolására. A választások elé most már annál nagyobb érdeklődéssel néz a közönség, mert nem is gondolta, hogy ilyen sokan legyenek az aspiránsok. Választói joga 3067 polgártársunknak van. A választás ápril. 29-én lesz.

— **Halálozás.** Mély részvétellel vettük a következő gyászjelentést: „Alantírottak fájó szívvel tudatják a legjobb gyermek és szerető testvér Ács Zoltán a debreceni gymnásium volt tanítványának élete 14-ik évében, 14 havi súlyos szenvedés után 1906. évi április hó 6-án történt gyászos kimúltát. A kedves halott porrészei április hó 8-án délután 3 órakor fognak a csekei ev. ref. sirkertbe letétni. Kelt Csekén 1906. évi április 7. Ács Lajos ev. ref. lelkész, mint apa. Ács Sándor, Emma, Vilma, Etelka, Aranka, Béla, mint testvérek. Magyar Berta mint sógornő. Ács Adél unokatestvér.” korán sirba szállt ifju nyugodjék békében az anyaföld hűs öleiben!

Tartalom-jegyzék: 111. Ének. — Uj élet. — A „krisztusi vallás.” Ifj. Komlóssy Arthur. — Bánati levél a baptistákról illetőleg lelkészeink védtelen helyzetéről. Baráth Imre. — A debreceni református Kollégium története adattari alakban. Balogh Ferencz. — Közéletünk: A debreceni egyetem ügye a zsinaton. — A beregi ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. Tudósító. — A debreceni ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Irodalom. — Különléték.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A nagykarolyi egyházmegyébe kebelezett királydaróci ref. egyház halál által megüresült lelkészi hivatalára, melynek évi javadalma 25 hólód szántó és kaszáló föld haszonélvezete, 45 köből rostált kétszeres buza, 8 öl kemény tűzifa, 45 frt. és palástidj értéke 1600 koronára 884 kor. 66 fillér kongruával kiegészítve s így az egyház 4-ed osztályu.

A megválasztandó első évi jövedelmének felét az özvegy élvezzi a stolán kívül, mely a lelkészé, ki az egyházmegyei gyámintézetnek is tagja lehet.

Pályázatok kellően felszerelve május 20-ig Segesváry József espereshez Kántorjánosiba (Szatmár m. posta helyben) küldendők.

Debrecen 1906. ápril. 17.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A hmvásárhelyi ev. ref. egyháztanács a főgimnáziumnál megürült két tanári tanszékre ezennel pályázatot hirdet. Ezek egyikével a menyiségtnak és természettannak, másikával a latin nyelvnek és történelemnek a megszabott heti óraszámában tanítása van összekötve.

Az állomások a pályázók képesítettsége szerint vagy rendes vagy helyettes tanárokkal töltenek be. Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak.

A megválasztandó rendes tanár fizetése lesz 2400 kor. törzsfizetés, 500 kor. lakáspénz, 200 kor. ötödéves korpótlék, helyettes tanáré 1600 kor. törzsfizetés és 200 kor. lakáspénz, a gymn. pénztárából évnegyedi előleges részletekben. Egyszer mind az illetők, ha a tanári fizetésekre nézve addig más intézkedés nem történik belejutnak a felsőbb (2800 és 3200 koronás) fizetési fokozatba.

A megválasztandó rendes tanárok egy évi sikeres működés s kifogástalan magaviselet után állandósíttatnak. Folyamodni lehet a pályázók életkorát, vallását, végzett tanulmányait, képesítését, katonai szolgálatát bizonyító oklevelek, s orvosi bizonyítvány és ha nős esketési anyakönyvi kivonat alapján, alólírott elnökéhez május 15-ig beterjesztendő kérvényen.

A megválasztott tanárok az orsz. tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagjai s állomásaikat f. é. szeptember 1-én elfoglalni kötelesek.

Hódmező-vásárhelyen 1906. ápr.

Pap Imre

lelkész a gymn. igazgató tanács elnöke.

Pályázat.

A nagykarolyi református egyházban megüresedett segédlelkész-vallás tanári állásra.

Javadalmazás: Hétszáz korona havi előleges részletekben.

Hét köbméter tűzifa beszállítva.

Két kényelmes lakószoba és fűskamara.

Tandij címen: a r. kath. főgymnasiumban mintegy 50 tanuló után (per 4 kor.) kettőszáz korona, a polg. leányiskolai vallás tanításért az államtól egyszáz korona, a más vallásu elemi iskolákba járó ref. növendékektől fejenként négy korona, foglyok vallás erkölcsi oktatásáért huszonnégy korona.

Két papos temetésen siri imáért négy korona, vagy csak kikisérésért két korona.

Kötelessége:

Lelkész útatisítása szerint minden lelkészi teendőkhöz helyettesítés és segédkezés.

A róm. kath. főgymnasiumba, polg. leányiskolába, más felekezetű elemi iskolákba, mezőgazdasági ismétlő iskolába, iparos-tanonc is-

kolába járó ref. növendékek vallás tanítása, foglyok vallás erkölcsi oktatása.

Teljes ellátásáról maga gondoskodik.

A presbiteriumhoz címezett s kellően felszerelt pályázati kérvények ápril. hó 28. napjáig alulírt lelkészhez nyújtandók be s megválasztott hivatalát május 1-én elfoglalni köteles.

Nagykaroly, 1906. ápril. hó 8.

Asztalos György
ref. lelkész.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány esep a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerárúban Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

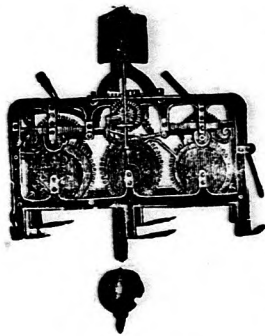
Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

ELADÓ ORGONA.

A szatmár-németi-i ref. egyház új orgonát épített, ennél fogva jelenleg használatban lévő 21 változatu, pedálos és manuális

templomi orgonáját

eladja.

Megvétel esetén az orgona június hó közepén elszállítandó.

Megkeresések az alábbi címre küldendők:

Asztalos Sándor egyházi főgondnok, a Gazdasági és Iparbank ügyvezetője. Szatmáron.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

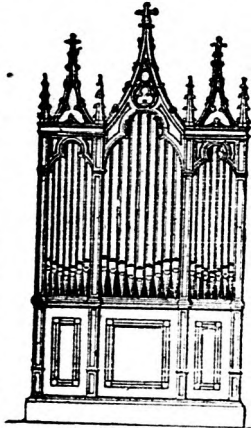
Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — árszámítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, Kivárat szerinti stylusban, leréztári írománytartó fedeleket.**

Országh Sándor

orgona- és hangszergyáros
cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel“ és Ferencz József lovag „renddel“ kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb

orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények főzött fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.